

Kvarterhistorie – i praksis og teori

Poul Sverrild

Fortid og Nutid, december 1993, hefte 4, s. 323–325.

Poul Sverrild, f. 1952, mag.art. i historie, arkivleder ved Hvidovre kommunes Lokalhistoriske Arkiv. Har arbejdet med nyere byhistorie, specielt de moderne forstadsbebyggelser. Har bl.a. skrevet *Lysthusboerne – en forstad fødes*, 1988; *Forstaden – byens forlængelse – ny by – eller? Fortid og Nutid* 1992, s. 237–251; og *Lokal identitet i de udskældte områder, Byplan* 5, 1993, s. 176–179.

John T. Lauridsen har med *Klatte-
rup – Et arbejderkvarter i Esbjerg 1890–1990*, 1992, skrevet en bog, der vil komme til at markere et vendepunkt. Det vil den i kraft af sit mål og sin form og i kombination med den efterfølgende, opklarende og uddybende artikel i forrige nummer af *Fortid og Nutid*, »Kvarterhistorie – fremtidens lokalhistorie«.¹ Ikke fordi bogen om Klatte-
rup i sin form er voldsomt nyskabende, eller fordi målet med bogen er et særsyn, men fordi forfatteren antydningssvis i bogen og klart udviklet i den efterfølgende artikel kridter en bane op, hvor spillet har været i gang i nogen tid uden hverken streger eller regler.

Bogen om Klatte-
rup er bogen om et arbejderkvarter, der begyndte sin historie i slutningen af forrige århundrede uden for Esbjerg by som selvgroet og vildtvoksende forstadsbebyggelse med en blanding af boliger og erhverv. Med byens uundgåelige vækst er kvarteret nu blevet en af Esbjergs centralt beliggende bydele, men det har bevaret en række karakteristika, som peger tilbage til de særlige forhold, der herskede omkring dets grundlæggelse.

Kvarteret bliver introduceret som en lidt diffus størrelse, og det kan vel dårligt være anderledes i en historie, der strækker sig over hundrede år med skiftende funktioner for området og med en byudvikling, der greb ind i varierende grad forskellige steder i Klatte-
rup. Alli-

gevel står man som læser uden særligt lokalkendskab tilbage med en usikkerhed over for, hvilke kriterier forfatteren har afgrænset kvarteret efter.

Da *Klatte-
rup* nu engang er lokalhistorie og i sin tidshorisont i hovedsagen bevæger sig inden for »mands minde«, søgte jeg information om kvarteret hos en gammel esbjergenser, der voksede op i henholdsvis Jerne og Esbjerg by (lige på den anden side af jernbanen) i 1920'erne. Tilnavnet, Klatte-
rup, mindedes han aldrig at have hørt, og den kvarterafgrænsning, bogen opererer med, vandt heller ingen genklang. Et sådant enkeltstående udsagn hverken kan eller vil jeg naturligvis bruge til at anfægte bogens kvarterafgrænsning, men derimod nok til at forholde mig til de kvarterdannelseskriterier, som John T. Lauridsen efterfølgende har stillet op i sin ovennævnte artikel.

Et af de kriterier, forfatteren anfører, er den mentale kvarteropfattelse, og det fornemmes, uden at det kan læses klart i bogen, at det er et element, der indgår i den konkrete kvarterafgrænsning på linie med en række fysiske og udviklingsbetingede kriterier. Når et kriterium som den mentale kvarteropfattelse inddrages, er det helt centrale spørgsmål, hvis opfattelse der opereres med.

Det siges ikke klart, men i hvert tilfælde jeg sidder tilbage med en fornemmelse af, at forfatterens selvoplevede

kvartererindring indgår i den anvendte kvarterafgrænsning. Her ligger et meget centralt element i mit postulat om bogens markering af et vendepunkt. Som forfatteren kommer ind på i artiklen – om end ikke i bogen – så er bogen udtryk for en partiel tilbagevenden til sognehistorierne fra lokalhistoriens barndom.

Det gælder for et af bogens udtrykte mål, der er at nå en del af lokalbefolkningen og påvirke den lokale meningsdannelse, det gælder det reelle, om end ikke udtalte, forsøg på totalitet i beskrivelsen af lokaliteten, og endelig gælder det forfatterens personlige engagement i emnet.

Det sidste er ikke det mindst interessante. Som ovenfor antydnet afslører bogens indledende afsnit, at forfatteren selv er en »eks-klatterupper«, og han lægger ikke skjul på, at egne erindringer indgår som et element i bogen. Som fortidens lokale præst eller førstelærer lod deres erhvervsbetingede tilknytning til lokalsamfundet bære deres lokalhistoriske indsats, lader John T. Lauridsen sin opvækst i Klatterup definere sit lokalhistoriske forskningsfelt i den foreliggende bog. Men her går også grænsen for ligheden.

Bogen om Klatterup er grundlæggende en »professionel« bog, og det personlige engagement i emnet indgår som en styrke i tilgangen. I denne henseende forekommer bogen utrolig vellykket. Det selvoplevede og det selverhvervede lokalkendskab er konsekvent placeret bag fremstillingen, så det fornemmes at understøtte fremstillingen – ikke styre den.

I forhold til forfatterens erklærede målsætning om at nå den lokale befolkning forekommer bogen nok mindre vellykket, dertil er den rigelig professionel. Men her forholder den sig næppe relativt meget anderledes til målgruppen end fortidens amatørskabte sognehistorier.

Under alle omstændigheder vil *Klat-*

terup være en uomgængelig målestok for nyere tids byhistoriske studier på samme niveau, som forstadshistorien, *Rødovre 1901–1976*, gennem det seneste tiår har været det.²

Om netop kvarterhistorie, som John T. Lauridsen på baggrund af sit arbejde med *Klatterup* argumenterer så overbevisende for i førnævnte artikel, bliver fremtidens lokalhistorie, får naturligvis stå hen, til fremtiden selv har vist, hvilken form den lokalhistoriske interesse antager. Men med anvendelsen af det mentale landskab som en central, lokal identifikationsfaktor bliver virkeligheden nok mere kompliceret.

Utvivlsomt bliver lokaliteternes historie central i en årrække fremover, ikke alene fordi et stadigt voksende antal mere eller mindre professionelle bliver ansat til at arbejde med dem, men også fordi dette århundredes støt accelererende samfundsudvikling har omskabt lokaliteter og lokalsamfund i et omfang og et tempo, der i lange perioder har slået benene væk under en stor del af befolkningen. Det skaber uundgåeligt et behov for undersøgelse og forklaring.

I dag ser den store, fysiske synlige urbaniseringsproces ud til at være gennemlevet, og de nyskabte bylandskaber har snart været beboet i årtier, så i en verden, hvor professionaliseringen også forlængst er nået til at overtage erindringsoverdragelsen mellem generationerne, vil også den helt »lille« historie have sin plads hos historikerne.

Om så den »lille« historie placerer sig som ejendoms-, gade-, kvarter-, bydels- eller byhistorie i John T. Lauridsens hierarkiske opstilling, eller om fremtiden måske snarere tilhører udforskningen af de oplevede sociale strukturer, der nok så meget danner rammen om det urbaniserede menneskes liv som de fysiske rammer, må så vise sig.

Selv om vi nok allerede nu kan afvise mellemkrigstidens visioner om det totalurbaniserede menneskes funktio-

nelle og emotionelle uafhængighed af lokaliteten, så er det fortsat et spørgsmål, hvilken rolle lokaliteten – stor eller lille – spiller i forhold til ikke-fysiske sociale identifikationsfaktorer.

Noter:

1. *Fortid og Nutid* 1993, s. 99–118.
2. S. Rambusch, red.: *Rødovre 1901–1976*, 1978.